

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Полтавський державний медичний університет
Кафедра біології
Наукове товариство анатомів, гістологів, ембріологів
та топографоанатомів України

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ МЕДИКО-ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

МАТЕРІАЛИ
науково-практичної інтернет-конференції
з міжнародною участю

23-24 жовтня 2025 р.

Полтава

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ЖДАН Вячеслав Миколайович – доктор медичних наук, професор, ректор Полтавського державного медичного університету, Заслужений лікар України Полтавського державного медичного університету

ДВОРНИК Валентин Миколайович – доктор медичних наук, професор, перший проректор закладу вищої освіти з науково-педагогічної роботи Полтавського державного медичного університету

КАЙДАШЕВ Ігор Петрович – доктор медичних наук, професор, проректор закладу вищої освіти з наукової роботи Полтавського державного медичного університету

АВЕТІКОВ Давид Соломонович – доктор медичних наук, професор, проректор закладу вищої освіти з навчальної роботи Полтавського державного медичного університету

ЖАМАРДІЙ Валерій Олександрович – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету закладу вищої освіти медичного факультету №2

ЄРОШЕНКО Галина Анатоліївна – доктор медичних наук, професор закладу вищої освіти, завідувач кафедри біології Полтавського державного медичного університету

БІЛАШ Сергій Михайлович – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією Полтавського державного медичного університету

Сучасні проблеми вивчення медико-екологічних аспектів здоров'я людини : мат-ли наук.-практ. інтернет-конференції з міжнародною участю (м. Полтава, 23-24 жовтня 2025 р.). Полтава : ПДМУ, 2025. 454 с.

У матеріалах конференції представлено результати теоретичних і прикладних досліджень, що висвітлюють актуальні питання медичної екології, біомедичних наук, клінічної діагностики, морфології, фізіології, біохімії, гігієни, епідеміології, громадського здоров'я, а також екологічних і соціальних детермінант здоров'я людини. Значну увагу приділено аналізу сучасних біомаркерів у медичній діагностиці, питанням профілактики захворювань, впливу факторів довкілля та харчової поведінки на стан серцево-судинної системи, механізмам адаптації організму до стресових чинників та впровадженню новітніх технологій у медичну практику.

Матеріали збірника відображають науковий доробок дослідників і практиків із різних країн, спрямований на інтеграцію міждисциплінарних підходів у галузі медицини та екології людини. Збірник призначений для науковців, викладачів, лікарів, аспірантів і студентів медичних та біологічних спеціальностей, а також фахівців, які працюють у сфері охорони здоров'я та екологічної безпеки.

УДК 61+613+614.7/8](063)

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів та посилань несуть автори статей.

© ПДМУ, 2025

© Кафедра біології, 2025

© Авторський колектив, 2025

Список використаних джерел

1. Горбаченко В. А., Олянін В.В., Лук'янець О.О. Фізіологічні механізми стресу та посттравматичний стресовий розлад. *Фізіологічний журнал*. 2024. Т. 70. № 6. С. 98–109.
2. Єфременко В., Сироватко З. Вплив війни між Росією та Україною 2014-2024 років на психічний та емоційний стан студентів. *Науковий часопис УД університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2024. №3(175). С. 15–18.
3. Жданова К.В., Порохнявий А.В. Роль спорту в підвищенні фізичної підготовки та стресостійкості співробітників національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО*. Випуск 85: частина 2 2024. С.335–340
4. Latenko, S. B., Khimich I. Y. Medical and biological aspects of mental health preservation of modern youth in conditions of military aggression. *Scientific J. of the NPU named after M. P. Drahomanov. Series 15*. 2023. Issue 3K (162). P. 3.
5. Котко Д.М., Гончарук Н.Л., Шматова О.О, Шевцов С.М. Рухова активність як одна з найпоширеніших форм покращення здоров'я різних груп населення. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2023. Серія 15, №9(169), С.74–81.
6. Котко Д. М., Гончарук Н.Л., Левон М.М., Шевцов С.М. та ін. *Здоровий спосіб життя - якість життя: монографія*. Київ: Знання України, 2021. 256 с.
7. Левон М., Гончарук Н. Елементи здорового способу життя, зокрема рухова активність, як шляхи подолання хронічного стресу в умовах війни. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (2(187), 2025*. С. 115–122.
8. Романова К. Б., Ганчева О. В. Тривале обмеження життєвого простору формує restraint-стрес та змінює функціональні показники. *Сучасні тенденції спрямовані на збереження здоров'я людини. Збірник наукових праць*. Харків. 2023. Вип. 4. С.144–147.
9. «Спорт знімає стрес» – тернопільський тренер про фізичну активність під час війни. Режим доступу: <https://suspilne.media/ternopil/236381-sport-znimaе-stres-ternopilskij-trener-pro fizicnu-aktivnist-pid-cas-vijni/>
10. Черевичко О., Смірнов К. Вплив плавання на психологічний стан під час відновлення після тривалого стресу. *Часопис Драгоманова. №4*. 2025 С. 207–210.

ПРОБЛЕМА ОЖИРІННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ В СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Гопей М.М., Гопей А.М., Редько Н.О.

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ)

Сучасний стан здоров'я населення України, зокрема дітей та молоді з сенсорними порушеннями, є суттєвим викликом для суспільства та становить загрозу для гуманітарної безпеки держави [3]. Взаємозв'язок між порушеннями слуху та ожирінням став предметом дослідження

відносно недавно, проте він має велике значення, оскільки обидва стани здатні суттєво погіршити якість життя людини як у фізичному, так і в психологічному плані. Ця проблематика набуває особливої соціальної та педагогічної значущості стосовно сучасної молоді, яка має обмежені можливості у зміцненні та збереженні власного здоров'я.

Вивчення проблеми ожиріння серед дітей з вадами слуху визначило два основні напрями досліджень. Перший напрям зосереджений на вивченні впливу ожиріння на стан сенсорних систем, зокрема слуху. Другий, навпаки, розглядає механізми формування надлишкової ваги та розвитку ожиріння в осіб, які вже мають вади слуху [2, 9]. Обидва напрями є актуальними для вирішення у практиці фізичного виховання школярів із сенсорними порушеннями, незалежно від того, чи навчаються вони у спеціалізованих, чи у загальноосвітніх закладах [1].

Незважаючи на актуальність, наукових робіт у цій галузі небагато, а наявні дані є суперечливими. Деякі дослідження не виявляють чіткого зв'язку між ожирінням і втратою слуху, тоді як інші вказують на такий зв'язок, але розходяться в думках щодо його механізмів. Це створює значні труднощі для педагогів та медичних працівників у розробці ефективних програм профілактики та корекції, що й зумовлює необхідність подальших досліджень для визначення основних передумов виникнення цієї проблеми та її інтеграції у практику сучасного фізичного виховання.

Мета дослідження – визначити передумови проблематики ожиріння дітей з вадами слуху в сучасній практиці фізичного виховання.

Для вирішення поставленої мети дослідження було використано комплекс методів: аналіз і узагальнення даних спеціальної науково-методичної літератури; моніторинг інформаційних ресурсів мережі Інтернет; метод систематизації; контент-аналіз; метод викопіювання даних з медичних карток; метод математичної статистики.

Аналіз науково-методичних джерел показав, що ключовою гіпотезою щодо механізму взаємозв'язку між ожирінням і втратою слуху є звуження судин у внутрішньому вусі. Вважається, що напруження стінок капілярів через надлишок жирової тканини спричиняє пошкодження делікатної системи внутрішнього вуха [5]. Проте, важливо зазначити, що наявні наукові роботи не встановили прямого причинно-наслідкового зв'язку між цими двома станами.

Проблема дитячого ожиріння є особливо гострою, оскільки ожиріння, що починається в дитинстві, є більш небезпечним, ніж те, що розвивається в дорослому віці [8]. Воно викликає дисфункцію багатьох органів і сенсорних систем через окислювальний стрес та ліпотоксичність

[10]. Сьогодні з дитячим ожирінням пов'язують численні супутні захворювання – метаболічні, серцево-судинні, ортопедичні, неврологічні та інші розлади, які раніше вважалися притаманними лише дорослим.

Крім фізичних проблем, дитяче ожиріння також асоціюється з поганою академічною успішністю та нижчою якістю життя дитини. У дітей з вадами слуху ця проблема може значно посилюватися. Втрата комунікації, пов'язана з порушенням слуху, може призводити до соціальної ізоляції та регресу, що, в свою чергу, сприяє розвитку ожиріння [4]. Таким чином, поєднання ожиріння та втрати слуху значно знижує як фізичну, так і психологічну якість життя [5].

Хоча зв'язок між метаболічним синдромом (невід'ємною частиною якого є ожиріння) і втратою слуху повністю не з'ясований, вважається, що його механізм є багатофакторним [6, 7]. Ожиріння може викликати втрату слуху як прямо (через дисбаланс в оксидантно-антиоксидантній системі, мікро- та макроангіопатії, що безпосередньо впливають на кохлеарну систему), так і опосередковано (через компоненти метаболічного синдрому, такі як діабет, дисліпідемія та гіпертонія) [6, 7].

З метою вивчення динаміки морфофункціонального стану було проведено дослідження серед 236 школярів з вадами слуху віком 13-18 років протягом 2015-2022 років. Аналіз зросто-вагових показників виявив негативну тенденцію. Якщо у період з 2015 по 2018 роки показники переважно перебували в межах норми, то в 2019-2022 роках спостерігалось значне збільшення маси тіла. Наприклад, у групі хлопців 16-18 років частка учнів з надмірною вагою зросла з 43,6% до 72,4%, а у дівчат того ж віку – з 20,7% до 64,9%.

Аналіз показників серцево-судинної системи, таких як ЧСС та артеріальний тиск у стані спокою, показав, що їх середні значення не виходили за межі вікових норм. Однак детальний аналіз виявив значну кількість учнів з відхиленнями від норми, що свідчить про передумови до розвитку тахікардії, брадикардії, а також гіпертонічного та гіпотонічного синдромів. Це підкреслює необхідність розробки комплексних програм фізичного виховання, спрямованих на корекцію ваги та покращення функціонального стану організму дітей з вадами слуху.

На основі проведеного аналізу встановлено, що однією з ключових передумов проблеми ожиріння у дітей з вадами слуху є складність забезпечення належних умов для формування та зміцнення їхнього здоров'я в рамках існуючої системи фізичного виховання. Існує нагальна потреба в адаптації навчально-виховного процесу як у спеціалізованих, так і в загальноосвітніх закладах, з урахуванням специфічних потреб цих дітей.

Проблема ускладнюється недостатньою кількістю наукових досліджень, що встановлюють чіткий причинно-наслідковий зв'язок між ожирінням та порушенням слуху, а також суперечливістю наявних даних. Це створює невизначеність для практиків та потребує подальшого глибокого вивчення патогенетичних механізмів, що лежать в основі цього взаємозв'язку, для розробки обґрунтованих профілактичних та корекційних програм.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та впровадженні комплексних програм адаптивного фізичного виховання, спрямованих на корекцію ваги та покращення функціонального стану дітей з вадами слуху. Провідну роль у таких програмах, згідно з результатами нашого дослідження, можуть відігравати спортивні ігри, які сприяють не лише фізичному розвитку, а й соціальній інтеграції, що є надзвичайно важливим для цієї категорії дітей.

Список використаних джерел

1. Гопей М.М. Формування здоров'я школярів з вадами слуху у процесі фізичного виховання: автореф. дис... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02. Київ, 2018. 21 с.
2. Григор'єва Н.В. Ожиріння як фактор ризику розвитку сенсоневральної приглухуватості. *Міжнародний медичний журнал*. 2013;19(1):79-81.
3. Томенко О.А., Лянной Ю.О., Помельникова Є.В. Стан здоров'я та особливості фізичного розвитку школярів України. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. 2021;1:11-19.
4. Ali A.T., Al-Ani F., Al-Ani O. Sensorineural hearing loss in overweight and obese Iraqi patients. *Mustansiria Medical Journal*. 2023;22(1):47-51.
5. Dhanda N, Taheri S. A narrative review of the impact of obesity on hearing loss. *International journal of obesity (2005)*. 2017;41(7):1015-1025.
6. Eryilmaz M, Kelen M.E, Alimoglu Y, Ozcan M. Relationship between obesity and hearing loss in the pediatric population. *The Journal of international advanced otology*. 2018;14(1):50-54.
7. Jafari Z, Kolb BE, Mohajerani MH. Age-related hearing loss and cognitive decline: A role for metabolic health. *Reviews in the Neurosciences*. 2020;31(7):739-756.
8. Moxley E, Habtzghi D, Klinkhamer N, Wang H, Donnelly S, Dykhuizen J. Childhood Obesity. *Curr Probl Pediatr Adolesc Health Care*. 2019;49(10):100650.
9. Passali D, Bellussi LM, De Benedetto M, La Torre G, Passali FM, Passali GC. Hearing, olfaction, and obesity: a review. *Acta otorhinolaryngologica Italica : organo ufficiale della Societa italiana di otorinolaringologia e chirurgia cervico-facciale*. 2015;35(4):223-8.
10. Üçler R, Turan M, Garça F, Acar İ, Atmaca M, Çankaya H. The effect of childhood obesity on the outer hair cells of the cochlea: a study using distortion-product otoacoustic emissions. *International journal of pediatric otorhinolaryngology*. 2016;80:30-3.